

Analiza wpływu zwiększającej się wymiany towarowej produktów sadowniczych na rynkach światowych, przy bieżącym poziomie kosztów, na produkcję sadowniczą w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem rynku jabłek

Autorzy

dr Krzysztof Zmarlicki

dr Piotr Brzozowski

mgr Małgorzata Karmańska

Analiza wykonana w ramach Programu Wieloletniego

Zadanie 3.1. Monitoring i prognozowanie uwarunkowań ekonomicznych produkcji roślin sadowniczych

W wyniku prowadzonej analizy polskiego rynku detalicznego jabłek, gruszek, śliwek oraz truskawek określano pochodzenie asortymentu oferowanego konsumentom. Ocena podaży uwzględniała kraj pochodzenia owoców, poziom cen sprzedaży dla konsumenta oraz zróżnicowanie odmianowe. Ponadto oceniane były zmiany w produkcji owoców w Polsce w kontekście zmian podaży w ofercie rynkowej.

Od roku 2000 bardzo poprawiło się zróżnicowanie odmianowe oferowanych do sprzedaży jabłek w punktach sprzedaży detalicznej i wydłużyła się ciągłość podaży. Na przykładzie rynku skierniewickiego (tabela 1.), stwierdzono, że w supermarketach podaż aż 6 polskich odmian jabłek była stała na przestrzeni całego roku, wobec tylko jednej odmiany Jonagold jaka była dostępna w handlu detalicznym w roku 2000. Jednocześnie bardzo wyrównał się poziom cen i polepszyła się jakość owoców. Jednocześnie ustabilizowała się ograniczona podaż polskich jabłek w sklepach dyskontowych, a jabłka importowane były dostępne przez cały rok.

Tabela 1. Średnie miesięczne ceny detaliczne najczęściej występujących jabłek odmian deserowych krajowych i importowanych w 2012 roku w wybranych punktach sprzedaży detalicznej w Skierniewicach /zł/kg/

Odmiana	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Średnia cena roczna
<i>jabłka krajowe</i>													
‘Cortland’	2,99	2,99	2,99	-	-	-	-	-	2,49	2,49	2,49	-	2,74
‘Elise’	2,99	2,99	2,99	3,79	3,49	3,79	3,79	3,79	2,99	2,99	2,99	2,99	3,30
‘Gala’	4,12	4,10	4,39	3,79	3,79	3,79	3,79	3,79	3,49	2,99	2,99	2,99	3,67
‘Gloster’	2,98	2,78	3,34	3,49	3,99	3,99	3,99	4,49	2,99	2,69	2,99	2,99	3,39
‘Golden Delicious’	4,08	4,74	4,12	3,99	4,39	4,49	4,49	4,49	3,49	3,49	3,49	3,99	4,10
‘Jonagold’	2,98	2,78	3,14	3,10	3,49	3,37	3,37	3,49	2,99	2,99	2,99	2,99	3,14
‘Ligol’	2,94	2,79	3,49	3,49	3,49	3,79	3,79	2,99	3,49	2,49	2,99	2,99	3,23
‘Mutsu’	3,49	3,16	3,59	-	-	-	-	-	3,49	3,49	3,49	-	3,45
‘Sampion’	2,98	2,78	3,09	2,85	2,89	3,79	3,34	4,49	2,99	2,49	1,99	2,99	3,06
Średnia cena miesięczna	3,28	3,23	3,46	3,50	3,65	3,86	3,79	3,93	3,16	2,90	2,93	3,13	3,40
<i>jabłka importowane</i>													
‘Granny Smith’	6,36	5,99	6,32	6,65	6,49	6,65	6,99	5,49	5,99	5,99	6,99	6,99	6,44

Oprócz jabłek importowanych Granny Smith w sprzedaży detalicznej występują takie odmiany jak: Breaburn (5,99- I, IV;VIII), Red Delicious (5,39 –I-II) oraz Pink Lady(6,99 III-IV)

Źródło: Badania własne

Na podstawie oceny podaży jabłek na rynkach hurtowych stwierdzono, że zróżnicowanie podaży w zakresie różnorodności odmianowej było podobne jak w punktach sprzedaży detalicznej. Jednakże jakość owoców na giełdach nie zawsze odpowiadała wymaganiom handlowców, w przeciwieństwie do wyższej standaryzowanej podaży w supermarketach. Poziom cen na rynkach hurtowych zawierał się w przedziale 30-60% ceny detalicznej (tabela 2.)

Tabela 2. Średnie miesięczne ceny hurtowe wybranych jabłek odmian deserowych w 2012 roku z czterech rynków hurtowych /Bronisze, Poznań, Lublin, Sandomierz/ /zł/kg/

Odmiana	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	<i>Średnia cena roczna</i>
<i>jabłka krajowe</i>													
‘Cortland’	1,49	1,75	1,78	1,67	1,67	2,32	2,90	-	1,33	1,31	1,34	1,38	1,66
‘Elise’	1,50	1,67	1,81	1,62	1,77	2,47	3,23	-	-	1,21	1,27	1,39	1,79
‘Gala’	1,70	1,78	2,04	2,31	2,35	2,25	-	-	1,42	1,21	1,25	1,36	1,77
‘Gloster’	1,45	1,61	1,75	1,79	1,75	2,57	3,04	-	-	1,17	1,22	1,29	1,82
‘Golden Delicious’	1,71	1,85	2,02	2,18	2,14	2,57	2,83	2,75	-	1,21	1,29	1,25	1,98
‘Jonagold’	1,47	1,59	1,71	1,75	1,82	2,54	2,78	-	-	1,17	1,24	1,25	1,73
‘Ligol’	1,51	1,62	1,78	1,76	1,75	2,61	3,22	3,45	1,37	1,16	1,28	1,25	1,90
‘Mutsu’	1,72	2,02	2,03	2,18	-	2,75	2,67	2,33	-	1,57	1,45	1,57	2,09
‘Sampion’	1,48	1,65	1,77	1,79	1,77	2,43	3,01	2,92	1,39	1,27	1,30	1,28	1,84
<i>Średnia cena miesięczna</i>	1,56	1,73	1,85	1,89	1,88	2,52	2,96	2,86	1,38	1,25	1,28	1,34	1,88
<i>jabłka importowane</i>													
Jabłka	4,08	4,25	4,07	4,27	4,85	5,31	5,18	5,16	5,15	5,17	5,14	5,05	4,81

Źródło: Badania własne

Podobne jak na krajowych rynkach hurtowych było zróżnicowanie odmianowe na skierniewickim targowisku (tabela 3.). Jednakże jakość oferowanych do sprzedaży jabłek była wyraźnie niższa, przy jednocześnie niższym niż w supermarketach poziomie cen.

Tabela 3. Średnie miesięczne ceny targowiskowe jabłek odmian deserowych w 2012 roku na targowisku w Skierniewicach /zł/kg/

Odmiana	I	II*	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	<i>Średnia cena roczna</i>
‘Cortland’	2,10	-	2,10	2,25	2,50	2,50	-	-	2,00	2,00	2,00	1,50	2,11
‘Elise’	1,75	-	2,50	2,75	2,80	2,75	-	-	-	2,00	2,00	2,00	2,32

‘Gala’	1,88	-	2,25	2,75	2,25	2,25	-	-	2,50	2,50	2,25	2,00	2,29
‘Gloster’	2,00	-	2,00	2,00	2,00	2,50	-	-	3,00	3,00	2,00	2,00	2,28
‘Golden Delicious’	2,50	-	3,00	3,00	3,00	3,00	-	-	2,50	2,50	2,50	2,00	2,67
‘Jonagold’	2,00	-	2,00	2,25	2,50	2,50	-	-	3,00	3,00	2,25	2,00	2,39
‘Ligol’	2,50	-	2,50	2,38	2,25	2,25	-	-	2,75	2,75	2,00	2,25	2,40
‘Mutsu’	2,30	-	2,25	2,25	2,00	2,25	-	-	3,00	3,00	2,00	2,00	2,34
‘Šampion’	2,00	-	2,00	2,25	2,25	2,25	-	-	2,25	2,25	2,25	2,00	2,17
Średnia cena miesięczna	2,11	-	2,29	2,43	2,39	2,47	-	-	2,63	2,56	2,14	1,97	2,33

*brak notowań w miesiącu lutym z powodu bardzo niskich temperatur

Źródło: Badania własne

Na polskim rynku jabłek w ostatnich dwóch latach bardzo wzrosły marże. W roku 2012 mogło to być spowodowane brakiem owoców zarówno z produkcji 2011 jak i 2012 w wyniku sytuacji na rynku międzynarodowym, czyli wyraźnym spadkiem produkcji w UE i w USA. Ta sytuacja była nagminnie wykorzystywana przez handlowców, stąd marże na jabłka aż w pięciu miesiącach przekraczały 100%, a w czterech oscylowały w granicach 90% (tabela4).

Tabela 4. Porównanie średnich miesięcznych cen detalicznych, targowiskowych oraz hurtowych jabłek deserowych w 2012 roku

Miesiące	Cena detaliczna	Cena targowiskowa	Cena hurtowa	Różnice pomiędzy cenami [%]		
				cena detaliczna	Cena detaliczna	Cena targowiskowa
				cena targowiskowa	Cena hurtowa	cena hurtowa
I	3,28	2,11	1,56	155	210	135
II	3,23	-	1,73		187	
III	3,46	2,29	1,85	151	187	124
IV	3,50	2,43	1,89	144	185	129
V	3,65	2,39	1,88	153	194	127
VI	3,86	2,47	2,52	156	153	98
VII	3,79	-	2,96		128	
VIII	3,93	-	2,86		137	
IX	3,16	2,63	1,38	120	229	191
X	2,90	2,56	1,25	113	232	205
XI	2,93	2,14	1,28	137	229	167
XII	3,13	1,97	1,34	159	234	147
jabłka importowane						
I	6,36		4,08		156	
II	5,99		4,25		141	

III	6,32		4,07		155	
IV	6,65		4,27		156	
V	6,49		4,85		134	
VI	6,65		5,31		125	
VII	6,99		5,18		135	
VIII	5,49		5,16		106	
IX	5,99		5,15		116	
X	5,99		5,17		116	
XI	6,99		5,14		136	
XII	6,99		5,05		138	

Źródło: Badania własne

Bardzo ciekawie wygląda w Polsce sprzedaż detaliczna truskawek, większość sklepów oferuje je w okresie kiedy w kraju owoców się nie produkuje. Wraz z pojawieniem się na rynku krajowej produkcji, niestety ale tylko niewielka część sklepów ją prowadzi i to pomimo relatywnie wysokich cen (tabela 5). Małe znaczenie ilościowe ma handel importowanymi gruszkami i śliwkami. Tym niemniej podaż tych gatunków pochodzących z importu w większości sklepów jest stała.

Tabela 5. Średnie ceny detaliczne gruszek, truskawek, śliwek w 2012 roku w wybranych punktach sprzedaży detalicznej w Skierniewicach /zł/kg/

Wyszczególnienie	V	VI	VII	VIII	IX
owoce krajowe					
Gruszki	4,49	4,99	6,99	4,99	4,99
Truskawki	12,42	8,98	9,98	13,98	
Śliwki			4,72	5,49	6,49
owoce importowane					
Gruszki	5,99	6,99	7,49	6,99	5,99
Truskawki	9,99	7,99	-	-	-
Śliwki	7,99	6,99	-	6,48	6,48

Źródło: Badania własne

Owoce tj. gruszki śliwki i truskawki na giełdach w większości mają polskie pochodzenie. Ich cena jest przeważnie niższa od owoców z importu (tabela 6). Stąd wielu właścicieli zwłaszcza mniejszych sklepów wybiera krajowe owoce w/w gatunków.

Tabela 6. Średnie ceny hurtowe gruszek, truskawek, śliwek w 2012 roku na wybranych rynkach hurtowych w zł/kg/

Wyszczególnienie	V	VI	VII	VIII	IX
owoce krajowe					
Gruszki	3,14	3,06	3,71	2,62	2,83
Truskawki	11,72	6,37	8,23	9,36	
Śliwki			5,65	2,30	2,87
owoce importowane					
Gruszki	4,00	4,46	5,30	5,03	5,08

Truskawki	11,90	-	-	-	-
Śliwki			6,15	5,38	5,41

Źródło: Badania własne

Podaż owoców importowanych nawet na targowiskach w mniejszych miastach jest stała dotyczy to również gatunków owoców, których konsumpcja w Polsce w przeliczeniu na osobę jest bardzo mała tj. śliwki i gruszki (tabela 7). Cena tych owoców jest przeważnie wyższa od produktów polskich.

Tabela 7. Średnie ceny targowiskowe gruszek, truskawek, śliwek w 2012 roku na rynku w Skierniewicach w zł/kg/

Wyszczególnienie	V	VI	VII	VIII	IX
owoce krajowe					
Gruszki				4,50	4,50
Truskawki	11,00	6,40	8,00	-	-
Śliwki	-	-	2,75	3,00	3,50
owoce importowane					
Gruszki	5,63	5,50	-	-	-
Truskawki	12,00	12,00	-	-	-
Śliwki			6,75	7,00	7,00

Źródło: Badania własne

Z uwagi na niższe znaczenie rynkowe gruszek różnice pomiędzy cenami hurtowymi a detalicznymi nie są tak znaczne jak w przypadku jabłek. Najwyższe marże są w miesiącach letnich kiedy zainteresowanie konsumentów polskimi gruszkami jest największe (tabela 8).

Tabela 8. Porównanie średnich miesięcznych cen detalicznych, targowiskowych oraz hurtowych gruszek w 2012 roku

Miesiące	Cena detaliczna	Cena targowiskowa	Cena hurtowa	Różnice pomiędzy cenami [%]		
				cena detaliczna	Cena detaliczna	Cena targowiskowa
				cena targowiskowa	Cena hurtowa	cena hurtowa
V	4,49		3,14		143	
VI	4,99		3,06		163	
VII	6,99		3,71		188	
VIII	4,99	4,50	2,62	111	190	172
IX	4,99	4,50	2,83	111	176	159
Gruszki importowane						
V	5,99	5,63	4,00		150	141
VI	6,99	5,50	4,46		157	123
VII	7,49		5,30		141	
VIII	6,99		5,03		139	
IX	5,99		5,08		118	

Źródło: Badania własne

W przypadku śliwek największe marże występują przy sprzedaży detalicznej polskich owoców w okresie letnim. Śliwki polskiej produkcji są zdecydowanie tańsze w hurcie od owoców pochodzących z importu co stwarza, przy dużym popycie, możliwości uzyskiwania większych dochodów przez detalistów (tabela 9). Podobnie jak w przypadku gruszek.

Tabela 9. Porównanie średnich miesięcznych cen detalicznych, targowiskowych oraz hurtowych śliwek w 2012 roku

Miesiące	Cena detaliczna	Cena targowiskowa	Cena hurtowa	Różnice pomiędzy cenami [%]		
				Cena detaliczna	Cena detaliczna	Cena targowiskowa
				cena targowiskowa	Cena hurtowa	cena hurtowa
VII	4,72	3,75	5,65	126	84	66
VIII	5,49	3,00	2,30	183	239	130
IX	6,49	3,50	2,87	185	226	122
śliwki importowane						
VII	7,49	6,75	6,15	111	122	110
VIII	6,99	7,00	5,38	100	130	130
IX	5,99	7,00	5,41	86	111	129

Źródło: Badania własne

Najniższe marże handlowe uzyskiwane były w 2012 w przypadku truskawek (tabela 10). Hurtowy rynek owoców deserowych jest dla tego gatunku ograniczony z uwagi na brak urządzeń chłodniczych.

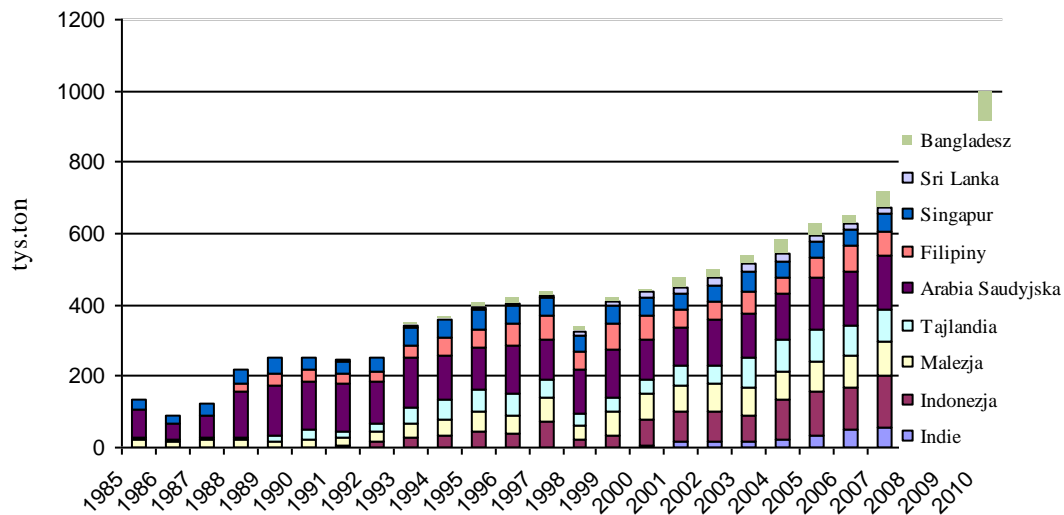
Tabela 10. Porównanie średnich miesięcznych cen detalicznych, targowiskowych oraz hurtowych truskawek w 2012 roku

Miesiące	Cena detaliczna	Cena targowiskowa	Cena hurtowa	Różnice pomiędzy cenami [%]		
				cena detaliczna	cena detaliczna	Cena targowiskowa
				Cena targowiskowa	cena hurtowa	cena hurtowa
V	12,42	11,00	11,72	113	106	94
VI	8,98	6,40	6,37	140	141	100
VII	9,98	8,00	8,23	125	121	97

Źródło: Badania własne

W Polsce, podobnie jak w krajach gdzie sieci zaczynają pełnić dominującą rolę na rynku detalicznym i nie ma możliwości zapewnienia podaży z produkcji lokalnej w wyniku braku organizacji pojawia się produkt importowany. Na podstawie prowadzonego monitoringu stwierdzono, że w sieciach sklepów dyskontowych, które zajmują coraz bardziej dominującą pozycję na naszym rynku, tj Biedronka (ponad 2100 sklepów) i Lidl (ponad 450 sklepów), owoce, których Polska jest bardzo dużym producentem, jak truskawki, sprzedawane są tylko do czerwca i pochodzą wyłącznie z importu. Ponadto, handel jabłkami w powyższych

placówkach nie jest zdominowany przez polskie owoce, pojawiają się one głównie w okresie jesienno zimowych promocji. W zdecydowanej większości podaź jabłek w dyskontach obejmuje owoce pochodzące z Włoch, których podaź praktycznie w ciągu całego roku jest stała. Obecny sposób funkcjonowania zarówno hurtowego jak i detalicznego rynku owoców deserowych wymaga stałego zwiększania koncentracji wielkości podaży, zwiększania jakości produktu i wydłużania jego podaży w czasie. Brak większej obecności polskich owoców w sklepach należących do sieci, przy stale rosnącym udziale tych sklepów w zaopatrzeniu konsumentów, może powodować marginalizację konsumpcji w Polsce krajowych owoców. Może to być dużym utrudnieniem dla zbytu wyprodukowanych owoców i w konsekwencji prowadzić do bankructw produkujących je gospodarstw. Jednakże obecnie rynek jabłek wydaje się być bardzo przyszłościowych. Świadczy o tym wzrost importu do krajów Azji (rys 1.) i Afryki.

Rysunek 1. Przykład rosnącego importu jabłek do dynamicznie rozwijających się krajów azjatyckich.